

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1938-39

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

15 J. JIRANEK:
VSE ZA ŠALO

Din 2:50

Izhaja za vsako premijero

Priporoča se Vam

„SLAVIJA“

Jugoslovanska zavarovalna banka d. d. v Ljubljani
za zavarovanje

proti oškodovanju vsled požara, eksplozije, kraje, toče,
nesreč i. t. d. — na zgradbah, opremi, tvornicah, avto-
mobilih kot tudi na lastnem telesu in življenju

Podružnice: Beograd, Sarajevo, Zagreb, Osijek, Novi Sad, Split

Glavni sedež: Ljubljana, Gosposka ul. 12

Telefon šte. 2176 in 2276

Ljudska posojilnica v Ljubljani

registr. zadr. z neom. jamstvom

Ljubljana, Miklošičeva c. št. 6, v lastni palači
obrestuje hranilne vloge najugodneje.

Nove in stare vloge, ki so v celoti vsak čas razpoložljive
obrestuje po 4%, proti odpovedi do 5%

Tovarna kranjskega
lanenega olja in firneža

HROVAT & Komp.
LJUBLJANA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1938/39 ŠTEV. 15

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

JIRANEK — GORINŠEK:

„VSE ZA ŠALO“

PREMIERA 9. APRILA 1939

Že naslov označuje vrsto in vsebino odrskega dela, ki je ob zadnjem božiču (25. XII. 1938.) doživelo v Mariboru svoj krst in odkoder prihaja sedaj tudi na ljubljanski oder. Avtorja sta igralec Danilo Gorinšek in vojaški kapelnik Josip Jiranek. Gorinšek, ki je napisal besedilo, je karakterni igralec pri mariborskem Narodnem gledališču in pisatelj humoresknih črtic. Doslej je napisal veseloigro »Križevi«, njegovo pero pa se najbolj uspešno uveljavlja s prispevki za humoristične liste. Josip Jiranek je Pražan; zložil je že dve opereti, ki sta se izvajale v Beogradu, poleg teh pa tudi odrsko glasbo za »Slehernika« in za »Cvrčka za pečjo«. Njegova glsaba za opereto »Vse za šalo« je zložena po vzorcu tistih dunajskih operet, ki so se nekoliko prilagodile revijskemu tipu z glasbe modnih jazzovih ritmov.

»Vse za šalo« je četrta domača opereta, ki je prišla v zadnjih dveh sezonah v spored našega gledališča. Vrstile so se: Parma-

Balatkovc »Amaconke« (11. sept. 1937.); Dobeic-Samčeva »Ančka« (25. nov. 1937.); Golovin - Leskovčeva »Helteja« (20. jan. 1938.) in sedaj Jiranek - Gorinšekova »Vse za šalo« (9. IV. 1939.). Bile so močan jez proti preveliki in edini nadvladi tujega uvoza, če pa pridružimo našim domačim še operete čeških avtorjev, z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da so poslednji čas izpolnjevale skoraj vso operetno vrzel in krile skoraj vso potrebo našega operetnega sporeda.

Čeravno se operete domačih avtorjev v glavnem opirajo na vzore tujih operet, zlasti v oblikovnem in glasbenem delu, je njih pomen v tem, da vsebujejo našo miselnost in občutje ter so z njima v toliki meri prepojene, da ga izžarevajo med občinstvo, ki ga podzavestno vsrkava in se vsaj ne more z njim zastrupljati ali kvariti, kar je težko preprečevati pri stanovitnem vplivu tovrstnih tujih del.

Opereta »Vse za šalo« je bila v Mariboru deležna izredno toplega uspeha. V kratkem času je doživela 15 ponovitev. Mariborska premiera je bila na Božič, ljubljanska na Velikonoč. Pravijo, da imajo nedeljski otroci srečo v življenju. »Vse za šalo« je prazničen otrok — pošiljamo ga na deske z željo, da bi mu sreča bila zvesta vsaj toliko, kolikor v rojstnem Mariboru. *M. Br.*

Vsebina

I. dejanje. V severni Dalmaciji je morsko kopališče »Prazni dol«, v njem pa hotel, ki dela s svojo praznoto temu praznemu dolu tako čast, da je kar porazno. V času, ko se opereta začne, pišejo časniki, da hodi po naši obali ameriški Slovenec, ki je seveda bogat. Piše se James Bogatec. Vse to čita hotelir in izve tudi iz radia. Slavna oseba je do podrobnosti opisana.

Namreč: Bogati ameriški Slovenec je bil prej v Sloveniji, kjer so ga pa izvohali novinarji in ga gnjavili. Ubogi Bogatec se jih zato boji. Hotel bi namreč imeti prvič mir in drugič domačinko za ženo. Da se pa deklica slučajno ne bi zaljubila v njegove milijone, temveč po možnosti v njega, zato potuje inkognito: privzel si je

*Avtorja operete »Vse za šalo«
Josip Jiranek (desno) in Danilo Gorinšek (levo)*

slučajno ime Bogataj. Tako dospje inkognito s svojo sestro Alice v »Prazni dol«. Hotelirju bi bilo seveda zelo všeč, če bi to vedel; prav tedaj, ko pa čita časopis, se pojavi pred hotelom druga oseba, ki dozdevno natančno odgovarja popisu, to je pa le mali trgovec Jurij Reven s hčerko. Hotelir kmalu izve, da ta ni Amerikanec,

vendar ga pa pregovori, da naj za ta večer vsaj igra Amerikanca. Tedaj — zvečer namreč — se naj v hotelu vrši zabava pod devizo »vse za šalo« in hotelir si od te šale menda kar nekaj obeta.

Pričakovanje se izpolni. Hotel je zdaj nenadoma poln. Vsi se sučejo okrog dozdevnega milijonarja in njegove hčerke. Pojavijo se najrazličnejši tipi arijske in nearijske smešnosti.

II. dejanje. Poslovilni večer varljivega Amerikanca. Mož pri-poveduje o Ameriki, pa se večkrat blamira. Čeprav je naš so-dobnik, namreč proti vsakemu pričakovanju v laganju nima ni-kakšne prakse. Vse, kar pripoveduje, je narobe, toda tako, da poslušalci opazijo. Slepeči lesk zlata pa v domišljiji poslušalcev preslepi vse. Imajo ga za velikega humorista in hočejo vsi od njega denarja. To izbiije sodu dno. Konec akta se pojavi še profesor Janko Bogataj, po katerem je Bogatec vzel ime. (V tem je seveda storil prav. To je resnični inkognito; od profesorja namreč nihče ne bo pričakoval, da je bogat.)

Namesto Revna, ki je igral Amerikanca, pa zdaj razkrinkajo pravega Amerikanca Jamesa, da namreč ni to, za kar se je izdajal. James Bogatec pa noče izdati Revna, ker se je med tem zaljubil v njegovo hčerko. Navideznega Amerikanca, ki je njega igral, noče razkrinkati, ker bi ga seveda blamiral pred vso družbo.

III. dejanje. Pred gostilno v planinah. Reven je s hčerko zbežal na planine, da ga nihče ne bi našel. Ves čas ima paničen strah pred policijo. Vsa morska družba pa je izvedela pri hotelirju, kje da se nahaja, ker je po neprevidnosti v hotelu pustil naslov. Vsa družba prileze za njim na planine. Zdaj razkrinkajo tudi njega. Reven ni to, za kar se izdaja, zato ga ima vsa družba za barabo in ga zapusti. Tedaj se pojavi pravi Amerikanec Bogatec, vzame Revnovo hčerko in vse je v najlepšem redu.

Naša glasbena kritika

Znani hrvatski skladatelj in kritik Lujo Šafranek-Kavić je priobčil v »Zagrebačkem listu« čla- nek »Naša glasbena kritika«, ki ga v izvlečku prinašamo, ker bo gotovo zanimaj radi svoje vedno aktualne vsebine.

Kritike bi predvsem morale biti vez in posrednik med ustvarjajočim ali reproduktivnim umetnikom in med občinstvom. Kritik je torej v prvi vrsti informator in komentator, ki razlaga nestrokovni, toda interesirani javnosti na poljuden in vsakomur razumljiv način umetnika in njegovo delo.

Naloga postaja tem težja, čim bližji je umetnik prostorno in časovno, a najtežja in najobčutljivejša tedaj, ko mora govoriti o sodobnih domačih umetnikih in njihovih delih. Tu ne zadostuje samo znanje, strokovna izobrazba in izkustvo, tu dobijo glavno besedo značaj, vest in srce. Ljubezen do naše glasbe ter globoko razumevanje za njen napredek in za njene ustanove, imperativno narekuje najbolj vestno presojevanje poleg vseh upravičenih obzirov za pozitivno konstruktivnost in za tisto maksimalno nepristransko objektivnost, do katere se lahko dvigne kritik kot subjekt.

Vsakomur je znan prastari latinski pregovor »Nemo propheta in patria« in dejstvo, koliko in kako dolgo so se največji geniji morali boriti proti nerazumevanju, mnogokrat tudi proti hudobiji sodobne pisane in ustne kritike, preden so prodrli, zmagali in dosegli priznanje. Nedavno ob priliki 100 letnice Bizetovega rojstva, so se osvežili spomini na danes popolnoma nerazumljiv neuspeh njegove genialne mojstrovine, opere Carmen — ki je prodrla in osvojila svet šele po skladateljevi smrti. Najbolj tipičen primer je borba s peresom, mnogokrat zelo strupenim, o gigantskem reformatorskem življenjskem delu Richarda Wagnerja, ki je trajala in ki ga je spremljala vse življenje, da je končala šele kakšno desetletje po njegovi smrti z najsijajnejšo zmago vseh časov.

Težkoča kritikove naloge — predpostavljamo, da so izpolnjeni vsi ostali pogoji strokovne izobrazbe, morale, vestnosti, sposobnosti in objektivnosti — je prav v tem, da najde odgovarjajoč slog in način izraževanja, a da kljub temu ostane vedno zvest svoji razsodnosti, pa naj si bo v pozitivni ali negativni smeri in da ostane zvest v sodbi tistega, kar smatra potrebno in dobro, da javno izpove v interesu našega glasbenega napredka.

*

Predvsem, kritika pri nas nima vedno prave avtoritete, ker se tako važnega in odgovornega poklica mnogokrat oprijemljejo nestrokovnjaki, novinarji, diletanti ali neafirmirani in neizkušeni mladenci brez zrele sodbe in brez merila — med njimi so tudi takšni, ki imajo za seboj deloma ali tudi dovršene nekakšne glasbene nauke. Ali smejo takšni kritiki, ki prav za prav niso v javnosti dokazali niti s produktivnim, niti z reproduktivnim javnim nastopom, ne z muzikološkim, teoretskim ali pedagoškim delom svoje sposobnosti, ali smejo samo misliti na to, da ocenijo na pr. novo simfonično delo ali opero, plod večletnega napornega dela, ki je vanjo avtor vložil ves svoj talent, srce, svoje živce in zdravje ter zanj potrošil ves svoj prosti čas? (Pri malih narodih, kakor smo mi, ne more noben skladatelj živeti samo od skladateljstva. Navadno ima dirigentski, pedagoški ali kakršenkoli drugi poklic, če nima slučajno sinekure pri kakšnem gledališču ali šolskem zavodu). Ali je moralno in vestno, da takšni »kritiki« odločajo s svojo »sodbo« o usodi dela in avtorja, ali o bodočnosti in karieri reproduktivnih umetnikov in pevcev? Vprašanje morale in vesti pa moramo postaviti na dve strani: na takšne »kritike« same in še bolj prav za prav na one merodajne faktorje v uredništvih, ki takšne kritike iz raznih, toda samo nestvarnih razlogov nameščajo in zaposlujejo, smatrajoč umetniško rubriko kot nevažno, *qualité negligible*, in neglede, kako bo zunanji svet presojal naše umetniško življenje, v katerem so močnejše razne nesmrtna blamaže.

Dokler vršijo to delo samo zato, da dobijo honorar za napisane vrste (nestrokovne »kritike« so navadno najdaljše) bi dotične sodelavce lahko zaposlili na kakšnem drugem polju reportaže in ne

ravno v najbolj občutljivi strokovni domeni, kakor je glasbena kritika. In če že pišejo, da bi se vsaj zadovoljevali s krajšo ali pa tudi obširnejšo nevtralno reportažo, kakor je to navada v začetku takšne »kritikantske kariere«. Polagoma se instinktivna čednost in spoznavanje samega sebe izgublja — vedno bolj se jim zdi, da so kompetentni izrekati ne samo pozitivne, temveč tudi negativne »sodbe« — občinstvo, ki je v časopisih čitalo neugodno kritiko, pa nima več želje, da se prepriča o resničnosti in si napravi svojo sodbo — kar bi pri koncertih brez reprize tudi ne bilo mogoče.

Mnogo težje postane vprašanje, kadar pri nepoklicnem ali še celo pri formalno usposobljenemu kritiku prevladujejo osebni momenti pred stvarnimi ali maščevalnost pred dolžnostno objektivnostjo. Pri prirojenemu nezaupanju naše publike do vsega, kar je domače in novo, je dolžnost kritike, da z informacijo, tolmačenjem in komentarjem vedno znova poudarja vse, kar je pozitivno, vredno, iskreno in resno umetniško. Toda publika bo verovala samo tistemu afirmiranemu in avtoritativnemu kritiku - strokovnjaku, ki si je pridobil njeno popolno zaupanje. Nestrokovni kritik ali neafirmirani mladič — v kolikor ne ponavlja neodgovornih kuloarskih razgovorov in sodb — se bo trudil, da se afirmira na ta način, da zadene instinkt mase in išče čim več ugovorov, da bi pokazal, koliko on razume in opazi. On čuti, da mu — posebno v manj jasnih primerih ali ako se tiče »domačih« — neobrazloženega priznanja občinstvo ne bi verovalo, a obrazložiti pa ga ne bi znal. Pravilo, da mora kritik zainteresirati občinstvo na ta način, da brezobzirno udriha na levo in desno, je zelo žalostna zapuščina še iz časov okrog začetka tega stoletja, ko so vsemogočni (dramski) kritiki principielno samo »udrihali«.

To je komodno, je zanimivejše, uredništvom pa je ta način ljubši, ker občinstvo čita z večjim zanimanjem psovanja in s tem v zvezi eventualne polemike, nego priznanja. Pri tem nikogar ne muči vest z vprašanjem, če zasluži težko in pošteno umetnikovo delo takšnega pogubnega poigravanja in eksploatiranja čustev in ponosa ne samo posameznega umetnika, temveč mnogih umetniških zavodov. Recimo na pr. gledališče je vložilo mnogo časa, truda in stroškov v izvedbo kakega novega domačega dela, ki doživi na premieri velik in iskren

uspeh pri publiku in pri maloštevilni resni strokovni kritiki. Ostala kritika (ki je žal v večini) iz klikarstva, osebne mržnje in sličnih »stvarnih« razlogov »udari« po delu in avtorju ter s tem odvrne publiko od obiska (kritik laže škodi, nego koristi), povzroči s tem gledališču materialno škodo in ovira repertoar najmanj tako dolgo, dokler se ne naštudira naslednja premiera.

Avtorju ostane občutek, da je napravil ali zagrešil zločin, ker je z velikim naporom napisal novo umetniško delo, da obogati našo suho gledališko-glasbeno literaturo.

Vsa ta izkustva nam sama po sebi kažejo program naše glasbene rubrike: v iskreni nameri, da koristi razvoju in napredku našega glasbenega življenja bo naša kritika izključno po umetniškem kriteriju vestno in objektivno spremljala vse talentirane, resne in zrele pojave, poštene napore in hotenja.

Prihodnji operni spored

Prihodnja operna premiera bo Verdijeva mojstrovina »Falstaf« v režiji in pod taktirko ravnatelja M. Poliča.

V študiju pa sta Brvaničarjeva opera množice »Hlapec Jernej« in Goldmarkova »Sabska kraljica«.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

*Ali ste že pokusili bonbone,
čokolado in kekse od trvdke*

Bon - Bon

Če še niste, oglasite se na

Miklošičevi c. 30. Tel. 44-42
in ostali boste naš stalni odjemalec.

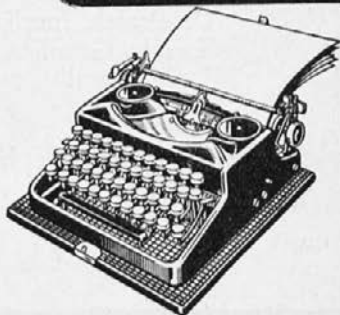
The Rex Co.

Ljubljana

Gradišče št. 10

Telefon št. 22-68

Erika
NAUMANN

Vse za šalo

OPERETA V TREH DEJANJIH, NAPISALO GORINŠEK, UGLASBIL JOSIP JIRANEK.

DIRIGENT: D. ŽEBRE.

REŽISER: D. GORINŠEK k. g.

KOREOGRAF: P. GOLOVIN.

Jurij Reven, trgovec z mešano robo . . . J. Daneš
Porcijunkula, njegova žena . . . A. Rakarjeva
Ljubica, njuna hči . . . I. Ribičeva
James Bogatec, incognito »Janko Bogataj«
bogat Amerikanec . . . B. Sancin
Alice, njegova sestra . . . E. Barbičeva
Gašper Melhijor pl. Muha, grajščakov sin . B. Peček
Konzul Sveder . . . L. Drenovec
Eva Čebela, vdova . . . Št. Poličeva
Izidor Unglück, trgovec z blagajnami . . M. Simončič
Dr. Prašek, specialist za duševne bolezni . F. Jelnikar
Kamil Gomicica, izdelovatelj punčk . . J. Rus
Janko Bogataj, profesor . . . V. Bratina

Otorepec, hotelir . . . Z. Pianeki
Miša, plačilni natak . . . A. Sladoljev
Tinček, pikolo . . . I. Starič
Bošte, gostilničar . . . A. Sekula
Detektiv . . . F. Hvastja
Stražnik . . . A. Arčon
I. gospod . . . S. Česnik
II. gospod . . . A. Arčon
III. gospod . . . M. Kristančič
I. gospodična . . . R. Škeletova
II. gospodična . . . M. Rusova
III. gospodična . . . P. Škrjančeva

Kopališče.

Prvo dejanje se godi na terasi hotela »Jadran« v morskem kopališču. Prazni dobo dejanje v dvorani istega hotela, tretje dejanje pred gostilno na planinah.

Časlost.

Scenski načrt arh. E. Franz.

Toaleta Ljubice so izdelek modnega salona Vogue, G. toaleta Alice modnega salona Korče, Mestni trg 20.

Blagajna se odpre ob pol 15.

Začetek 15.

Konec po 18.

*Z najlepšimi modeli
in najboljšim delom*

se priporoča

DAMSKA KONFEKCIJA

A. PAULIN

LJUBLJANA

Šelenburgova ulica št. 1

**Knjigarna
Kleinmayr & Bamberg**

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

*

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16